

Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

УДК 336.225.673:004

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19709964>

**Автоматизований моніторинг акцизних складів як засіб підвищення
збирання податків**

Тесленко Михайло Сергійович,

аспірант, кафедра фінансів, Національний університет біоресурсів і

природокористування України, Київ, Україна,

<https://orcid.org/0009-0008-4621-5417>

Прийнято: 06.04.2026 | Опубліковано: 23.04.2026

Анотація. В умовах воєнного стану та необхідності забезпечення стабільних бюджетних надходжень особливого значення набуває підвищення ефективності контролю за виробництвом, зберіганням і реалізацією пального та інших підакцизних товарів. У цьому контексті впровадження систем цифрового моніторингу діяльності акцизних складів виступає важливим інструментом підвищення прозорості ринку та посилення фіскальної результативності податкового адміністрування. Метою статті є дослідження ролі автоматизованих цифрових інструментів контролю в системі адміністрування акцизного податку та оцінювання їх впливу на підвищення ефективності податкового контролю і мобілізацію бюджетних надходжень. У дослідженні використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів, зокрема методи аналізу й синтезу, статистичного та порівняльного аналізу, узагальнення інформації, а також метод системного підходу для дослідження взаємодії елементів цифрової інфраструктури податкового контролю. У статті охарактеризовано структуру та взаємодію інформаційних систем податкового

адміністрування: реєстри акцизних складів, системи електронного адміністрування реалізації пального, електронних акцизних накладних і технічних засобів вимірювання обсягів пального. Побудовано узагальнений алгоритм автоматизованого моніторингу діяльності акцизних складів, що відображає послідовність збирання, передачі та аналітичного оброблення інформації про операції з підакцизними товарами. Результати проведеного аналізу статистичних даних засвідчують зростання фіскальної ролі акцизного податку у структурі доходів державного бюджету та значний рівень цифрового охоплення операцій у сфері обігу пального. Встановлено, що використання електронних систем адміністрування забезпечує значний обсяг реєстрації акцизних накладних та розширення кола суб'єктів господарювання, діяльність яких перебуває під контролем податкових органів. Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості використання отриманих висновків для вдосконалення механізмів цифрового адміністрування акцизного податку, розвитку систем автоматизованого аналізу податкових даних та підвищення ефективності державного фінансового контролю у сфері обігу підакцизної продукції.

Ключові слова: цифровізація податкового адміністрування, електронний документообіг, підакцизна продукція, податковий контроль, інформаційні системи оподаткування, фіскальні надходження.

**Automated monitoring of excise warehouses as a tool for increasing tax
revenues**

Mykhaylo Teslenko,

Postgraduate, Department of Finance, National University of Life Resources and
Environmental Management of Ukraine, Kyiv, Ukraine,

<https://orcid.org/0009-0008-4621-5417>

Abstract. Under conditions of martial law and the need to ensure stable budget revenues, improving the effectiveness of control over the production, storage, and sale of fuel and other excisable goods becomes particularly important. In this context, the implementation of digital monitoring systems for excise warehouse activities serves as an important tool for increasing market transparency and strengthening the fiscal effectiveness of tax administration. The purpose of the article is to examine the role of automated digital control instruments within the excise tax administration system and to assess their impact on improving the efficiency of tax control and the mobilization of budget revenues. The study employs a combination of general scientific and specialized research methods, including analysis and synthesis, statistical and comparative analysis, information generalization, and a systems approach to examine the interactions within the digital infrastructure of tax control. The article analyzes the structure and interaction of information systems used in tax administration, including the register of excise warehouses, the electronic system for fuel circulation administration, electronic excise invoices, and technical devices used to measure fuel volumes. A generalized algorithm for automated monitoring of excise warehouse activities is developed, reflecting the sequence of data collection, transmission, and analytical processing of information for transactions involving excisable goods. The results of the statistical analysis indicate an increasing fiscal role of the excise tax in the structure of state budget revenues and a significant level of digital coverage of transactions in the fuel circulation sector. It is established that the use of electronic tax administration systems ensures a substantial volume of excise invoice registration and expands the range of business entities whose activities are monitored by tax authorities. The practical significance of the study lies in the possibility of applying the obtained conclusions to improve the mechanisms of digital excise tax administration, develop automated tax data analysis systems, and enhance the effectiveness of public financial control in the sphere of excisable goods circulation.

Keywords: digitalization of tax administration, electronic document

circulation, excisable goods, tax control, tax information systems, fiscal revenues.

Постановка проблеми. Акцизний податок традиційно відіграє важливу роль у формуванні доходної частини бюджету, водночас операції з підакцизними товарами характеризуються підвищеним рівнем податкових ризиків, що пов'язано з можливістю тіньового обігу продукції, ухиленням від оподаткування та складністю контролю за рухом товарів. У цих умовах важливого значення набуває використання сучасних цифрових технологій, які дозволяють підвищити прозорість господарських операцій і забезпечити більш ефективний контроль за обігом підакцизної продукції [1]. Одним з основних елементів цифровізації податкового адміністрування у сфері оподаткування пального стало впровадження системи автоматизованого моніторингу діяльності акцизних складів. Така система передбачає використання технічних засобів вимірювання обсягів пального, електронного документообігу та інформаційно-аналітичних систем Державної податкової служби України, що забезпечує можливість оперативного контролю за процесами зберігання, переміщення та реалізації підакцизних товарів [2]. Інтеграція цих інструментів у єдину цифрову інфраструктуру податкового адміністрування дозволяє формувати значні масиви податкових даних, які можуть використовуватися для автоматизованого аналізу операцій та виявлення потенційних порушень податкового законодавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі цифровізація податкового адміністрування, використання інформаційних технологій у податковому контролі та застосування автоматизованих інструментів моніторингу податкових операцій розглядаються як важливий напрям модернізації фіскальних систем. Зокрема, П. Лоуверіс (P. Louvieris) та ін. встановлено, що використання технологій розподіленого реєстру та смартконтрактів у платіжних системах створює передумови для автоматизованого податкового контролю в режимі реального часу та

підвищення прозорості фінансових операцій [3]. Важливим напрямом розвитку податкового адміністрування є також застосування технологій штучного інтелекту. Так, С. Шайкіх (S. Shaikh) доведено, що використання аналітичних систем на основі штучного інтелекту в діяльності податкових органів сприяє підвищенню ефективності аудиту, виявленню податкових порушень та вдосконаленню управління податковими ризиками [4]. Зі свого боку, Н. Лагодієнко (N. Lagodiienko) та ін. зазначають, що цифровізація податкового адміністрування підвищує ефективність мобілізації податкових надходжень, хоча супроводжується певними інституційними й технологічними ризиками [5, р. 444]. Особлива увага в сучасних дослідженнях приділяється ролі акцизного оподаткування та контролю обігу підакцизних товарів. Зокрема, Л. Кабабіто (L. Kababiito) встановлено, що використання цифрових інструментів адміністрування та аналітичних технологій у сфері акцизного оподаткування сприяє підвищенню ефективності податкового контролю і стабільності бюджетних надходжень [6, р. 3190]. У роботі Д. Чепіжак (D. Cherizhak) доведено, що ефективність контролю значною мірою залежить від рівня цифровізації систем моніторингу виробництва та реалізації підакцизної продукції, а також від гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами [7, р. 137].

У дослідженнях українських науковців також підкреслюється важливість розвитку цифрових інструментів податкового адміністрування. Зокрема, Ф. Ткачик та М. Сіщук установлено, що цифровізація податкових процесів сприяє стабільності бюджетних надходжень, покращенню якості податкових сервісів та зміцненню довіри платників податків до податкових інституцій [8]. Подібної позиції дотримуються О. Замасло та А. Зарівна, які зазначають, що система електронного адміністрування податків підвищує фінансову дисципліну та ефективність податкового контролю завдяки використанню електронних сервісів і цифрових каналів взаємодії з платниками податків [9, с. 244]. Водночас О. Лега та ін. встановили, що

впровадження системи податкового комплаєнсу сприяє зниженню податкових ризиків підприємств, оптимізації внутрішніх управлінських процесів та підвищенню їх фінансової стабільності [10]. Дослідники Н. Селіванова (N. Selivanova) та ін. доводять, що впровадження електронних сервісів спрощує процедури податкової звітності, зменшує адміністративне навантаження на платників та підвищує прозорість податкових операцій [11, р. 57].

У контексті контролю за обігом підакцизних товарів важливе значення мають ризикоорієнтовані підходи до податкового адміністрування. Так, М. Тесленко встановлено, що використання індексів ризику в системі цифрового адміністрування акцизного податку підвищує результативність податкових перевірок і посилює фіскальну дисципліну суб'єктів господарювання [1]. Правові та інституційні аспекти цифровізації податкового адміністрування досліджують А. Малоок та Л. Фокша, які зазначають, що розвиток електронного адміністрування сприяє автоматизації податкових процедур і підвищує ефективність взаємодії між державою та платниками податків [12, с. 156]. Водночас С. Криниця наголошує, що подальша цифрова трансформація податкових і митних систем потребує впровадження технологій штучного інтелекту, машинного навчання та аналітики великих даних [13]. Питання розвитку інформаційної інфраструктури податкових органів досліджуються в роботах А. Цюцяка та ін., де встановлено, що використання сучасних інформаційних систем і електронних сервісів підвищує ефективність оброблення податкової інформації та вдосконалює механізми податкового контролю [14]. Правові аспекти цифровізації податкового адміністрування аналізує О. Чудак, яка зазначає, що його розвиток має передбачати вдосконалення нормативного регулювання, розширення використання інформаційних технологій, підвищення рівня захисту податкових даних та підготовку фахівців до роботи з цифровими системами [15]. Зі свого боку, Л. Біла-Тіунова підкреслює, що цифровізація

податкового контролю є важливою передумовою адаптації податкової системи України до європейських стандартів і сприяє підвищенню прозорості фінансових потоків та ефективності податкового адміністрування [16, с. 62].

Отже, проведений огляд наукових джерел свідчить про зростання ролі цифрових технологій, автоматизованих систем моніторингу та ризикоорієнтованих підходів у підвищенні ефективності податкового адміністрування.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість наукових досліджень, присвячених цифровізації податкового адміністрування та використанню інформаційних технологій у діяльності податкових органів, окремі аспекти функціонування систем автоматизованого контролю за обігом підакцизних товарів залишаються не досить дослідженими. У наукових працях переважно аналізуються загальні тенденції цифрової трансформації податкових систем, розвиток електронного адміністрування податків і застосування ризикоорієнтованих підходів у податковому контролі. Водночас питання комплексного дослідження механізмів автоматизованого моніторингу діяльності акцизних складів як важливого елемента контролю за обігом підакцизної продукції розкриті недостатньо. Зокрема, у наявних дослідженнях обмежено висвітлено практичну результативність використання інформаційно-аналітичних систем податкового контролю у сфері обігу підакцизних товарів. Більшість робіт зосереджено на теоретичних аспектах цифровізації або аналізі окремих електронних сервісів, тоді як питання інтеграції даних різних інформаційних систем та впливу автоматизованого моніторингу операцій з підакцизними товарами на фіскальну ефективність податкового контролю досліджені фрагментарно. Це зумовлено відносно нещодавнім запровадженням цифрових інструментів контролю у сфері обігу пального та обмеженим доступом до статистичних даних щодо результатів їх функціонування. Вивчення цих аспектів має важливе значення для розуміння ролі цифрових технологій у

підвищенні ефективності податкового контролю та забезпеченні стабільності бюджетних надходжень. У межах запропонованого дослідження увагу зосереджено на аналізі функціонування системи автоматизованого моніторингу діяльності акцизних складів, оцінюванні її впливу на ефективність податкового контролю та мобілізацію акцизних надходжень до бюджету. Це дозволяє конкретизувати роль цифрових технологій у підвищенні прозорості обігу підакцизних товарів і визначити напрями подальшого розвитку автоматизованих систем податкового моніторингу.

Формулювання цілей статті. Метою статті є оцінювання ролі автоматизованого моніторингу акцизних складів у підвищенні ефективності податкового контролю та мобілізації надходжень акцизного податку до державного бюджету.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливим елементом системи адміністрування акцизного податку є контроль за діяльністю складів, через які здійснюється виробництво, зберігання та обіг підакцизних товарів. Саме на рівні таких складів формується основний масив інформації про рух пального та етилового спирту, що зумовлює їх ключову роль у забезпеченні прозорості відповідних ринків і ефективності податкового контролю. Акумуляування даних про операції з підакцизними товарами створює передумови для формування достовірної інформаційної бази, необхідної для податкового адміністрування та запобігання ухиленню від оподаткування [2].

Відповідно до пп. 14.1.6 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України (далі – ПКУ) [17], акцизний склад визначається як спеціально обладнані приміщення або території на митній території України, де розпорядник здійснює господарську діяльність із підакцизними товарами під контролем податкових органів. Такий статус передбачає необхідність ведення чіткого обліку операцій з підакцизними товарами та забезпечення можливості їх постійного контролю з боку держави.

Залежно від характеру діяльності акцизні склади можуть

використовуватися для виробництва та оброблення етилового спирту й алкогольної продукції, виконання технологічних операцій зі змішування, розливу, пакування та фасування, проведення навантажувально-розвантажувальних робіт, зберігання пального, а також для отримання, відпуску й реалізації підакцизних товарів. Тож акцизні склади виступають централізованими вузлами обліку та контролю руху підакцизної продукції, що робить їх важливим елементом системи податкового адміністрування та формування бюджетних надходжень [2].

Податкове законодавство визначає перелік об'єктів, які не належать до акцизних складів. До них, зокрема, відносяться приміщення для оптової або роздрібної торгівлі алкогольними напоями, що вже марковані акцизними марками, території зберігання пального в обсягах до 200 кубічних метрів, яке використовується виключно для власних виробничих або технологічних потреб суб'єкта господарювання, паливні баки транспортних засобів і технологічного обладнання, а також місця зберігання пального в споживчій тарі об'ємом до п'яти літрів. Такі винятки дозволяють чітко розмежувати види діяльності, що підлягають спеціальному податковому контролю, і ті, для яких режим акцизного складу не застосовується. Окремою категорією є акцизні склади пересувні, визначені пп. 14.1.6-1 п. 14.1 ст. 14 ПКУ [17]. До них належать транспортні засоби автомобільного, залізничного, морського, річкового або повітряного транспорту, що використовуються для переміщення або зберігання пального чи спирту етилового на митній території України. Такий статус надається транспортному засобу на період здійснення операцій з переміщення або тимчасового зберігання підакцизної продукції. Отже, акцизні склади є основними об'єктами контролю у сфері обігу підакцизних товарів, оскільки саме на цьому рівні концентрується інформація про виробництво, переміщення та реалізацію відповідної продукції. Контроль за їх діяльністю став основою для впровадження сучасних цифрових інструментів податкового адміністрування, що спрямовані на підвищення прозорості ринку підакцизних

товарів та ефективності податкового контролю. Використання інформаційно-аналітичних технологій забезпечує системний облік операцій з підакцизними товарами, автоматизацію збирання й оброблення даних та оперативне виявлення ризикових операцій.

Автоматизований моніторинг діяльності акцизних складів є складовою частиною ширшої системи цифрового адміністрування акцизного податку, що поєднує електронні реєстри, інформаційні системи та технічні засоби вимірювання обсягів підакцизної продукції [18]. Інтеграція цих інструментів (табл. 1) забезпечує безперервне отримання та оброблення даних про виробництво, зберігання та реалізацію пального і створює єдиний інформаційний простір податкового контролю. У таких умовах акцизні склади виступають ключовими точками збирання первинної інформації для подальшого аналітичного опрацювання.

Таблиця 1

Цифрові інструменти контролю діяльності акцизних складів в Україні

Інструмент податкового контролю	Функціональне призначення	Значення для автоматизованого моніторингу акцизних складів
Реєстр акцизних складів	Централізована державна база даних, що містить інформацію про місця виробництва, зберігання та обігу підакцизних товарів та їх розпорядників	Забезпечує ідентифікацію кожного акцизного складу та формує інформаційну основу для податкового контролю
Система електронного адміністрування реалізації пального (СЕАРП)	Інформаційна система електронного обліку операцій з реалізації та переміщення пального між акцизними складами	Забезпечує простежуваність руху пального та контроль відповідності задекларованих і фактичних показників
Витратоміри-лічильники	Технічні засоби вимірювання обсягів відпуску пального з резервуарів	Передають дані до інформаційних систем ДПС у режимі, наближеному до реального часу
Рівнеміри-лічильники	Пристрої вимірювання рівня пального в резервуарах	Дозволяють контролювати фактичні залишки продукції та зіставляти їх із даними обліку
Електронні акцизні накладні	Електронні документи, що фіксують операції з переміщення та реалізації підакцизних товарів	Формують цифровий слід кожної операції з підакцизною продукцією

Інструмент податкового контролю	Функціональне призначення	Значення для автоматизованого моніторингу акцизних складів
Інформаційно-аналітичні системи ДПС	Системи оброблення та аналізу податкової інформації	Забезпечують автоматизоване зіставлення даних та аналіз податкових ризиків

Джерело: побудовано за [1; 16; 18; 19]

Представлені інструменти формують багаторівневу систему цифрового контролю обігу підакцизної продукції. Її функціонування базується на поєднанні реєстраційних, документальних та технічних джерел інформації, що дозволяє здійснювати комплексний моніторинг операцій з паливом. Реєстр акцизних складів забезпечує ідентифікацію суб'єктів господарювання, СЕАРП та електронні акцизні накладні формують інформацію про рух продукції між складами, тоді як витратоміри й рівнеміри забезпечують фіксацію фактичних обсягів пального. Узагальнення цих даних в інформаційно-аналітичних системах ДПС створює можливість автоматизованого зіставлення показників, виявлення ризикових операцій та підвищення ефективності податкового контролю.

Важливою особливістю сучасної моделі податкового контролю є інтеграція даних, отриманих із технічних засобів вимірювання та електронних документів, в інформаційні системи Державної податкової служби. Така інтеграція створює можливість автоматизованого зіставлення показників, аналізу масивів податкової інформації та оперативного виявлення ризикових операцій, пов'язаних із порушенням правил обігу підакцизних товарів. У результаті формується цифрове середовище податкового контролю, в якому ключові етапи обігу продукції відображаються у вигляді електронних даних і можуть бути проаналізовані в режимі реального часу [19].

Зважаючи на це, функціонування системи контролю діяльності акцизних складів можна представити у вигляді послідовного алгоритму збирання, передачі та аналітичного оброблення інформації про операції з підакцизними товарами (рис. 1).

Рис. 1. Алгоритм автоматизованого моніторингу діяльності акцизних складів

Джерело: побудовано автором

Використання цифрових інструментів податкового контролю має не лише організаційне, а й суттєве фіскальне значення, оскільки сприяє підвищенню прозорості обігу підакцизних товарів і збільшенню надходжень до державного бюджету. У цьому контексті доцільним є аналіз динаміки бюджетних доходів від акцизного оподаткування, що дозволяє оцінити результативність застосування цифрових механізмів адміністрування.

Статистичні показники виконання державного бюджету у 2021–2025 роках (табл. 2) відображають зміну обсягів податкових надходжень та динаміку акцизного податку як важливої складової доходної частини бюджету.

Таблиця 2

Динаміка доходів державного бюджету та надходжень акцизного податку в Україні у 2021–2025 рр., млн грн

Рік	Доходи бюджету, усього	Податкові надходження	Акциз із вироблених в Україні підакцизних товарів	Акциз із ввезених на митну територію України підакцизних товарів	Разом акциз
2021	1 296 852,92	1 107 090,89	82 858,37	79 592,85	162 451,21
2022	1 787 395,62	949 764,39	60 699,11	41 653,76	102 352,87
2023	2 671 997,95	1 203 544,08	92 583,93	74 762,68	167 346,62
2024	3 122 713,37	1 647 189,61	105 205,48	105 200,89	210 406,37

2025	3 834 209,56	2 015 818,91	119 660,76	161 231,89	280 892,64
*, %	295,7	182,1	144,4	202,6	172,9

Примітка: «*» – відносне відхилення, 2025/2021 р.

Джерело: побудовано за [20]

Наведені дані свідчать про суттєве зростання доходів державного бюджету України протягом 2021–2025 років. Загальний обсяг бюджетних надходжень за досліджуваний період збільшився майже в три рази, тоді як податкові надходження зросли на понад 82%. Поряд із загальною позитивною динамікою бюджетних доходів спостерігається і зростання надходжень акцизного податку, які у 2025 році перевищили показник 2021 року на 72,9%. Особливо суттєве збільшення відбулося через акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів, обсяг якого за аналізований період зріс більш ніж удвічі.

Загалом, отримані результати свідчать про посилення фіскальної ролі акцизного податку у структурі податкових надходжень та підтверджують ефективність заходів, спрямованих на підвищення прозорості обігу підакцизних товарів. Упровадження цифрових інструментів податкового контролю, зокрема систем автоматизованого моніторингу діяльності акцизних складів, сприяє розширенню охоплення контрольованих операцій та підвищенню рівня податкової дисципліни суб'єктів господарювання.

Водночас оцінення результативності цифрового адміністрування акцизного податку потребує аналізу не лише бюджетних надходжень, а й інтенсивності використання електронних інструментів контролю, які забезпечують фіксацію операцій з підакцизними товарами. Одним із ключових показників функціонування системи електронного адміністрування є кількість зареєстрованих акцизних накладних, що відображають фактичні операції з переміщення та реалізації підакцизної продукції між суб'єктами господарювання.

Акцизні накладні виконують роль базового елемента електронного документообігу у сфері обігу пального, оскільки фіксують кожну операцію

постачання або переміщення підакцизних товарів між акцизними складами. Відповідно, динаміка їх кількості відображає масштаби контрольованих операцій у системі електронного адміністрування та дозволяє оцінити рівень залучення платників податків до цифрових процедур податкового контролю.

З огляду на це доцільним є аналіз змін у кількості зареєстрованих акцизних накладних та інтенсивності їх використання в розрахунку на одного платника акцизного податку (табл. 3).

Динаміка свідчить про високий рівень залучення суб'єктів господарювання до системи електронного документообігу, що забезпечує фіксацію операцій з переміщення та реалізації підакцизних товарів між акцизними складами.

Таблиця 3

Динаміка кількості акцизних накладних та інтенсивності їх використання в системі електронного адміністрування пального у 2022–2024 рр.

Рік	Акцизні накладні	Платники	Накладні на 1 платника
2022	13 160 719	5640	2333
2023	15 539 054	5913	2628
2024	14 233 765	5978	2381

Джерело: побудовано за [21]

Як свідчать представлені дані, у 2023 році спостерігається зростання кількості зареєстрованих акцизних накладних та розширення кола платників акцизного податку. Зокрема, інтенсивність використання системи електронного адміністрування зросла, про що свідчить збільшення середньої кількості накладних на одного платника на 295 порівняно з попереднім роком. Це вказує на розширення обсягів контрольованих операцій та підвищення прозорості обігу підакцизної продукції. У 2024 році фіксується скорочення загальної кількості акцизних накладних за одночасного зростання кількості платників, що зумовило зниження інтенсивності використання системи в розрахунку на одного суб'єкта господарювання. Така динаміка може свідчити

про стабілізацію ринку після періоду активного зростання, а також про більш рівномірний розподіл операцій між платниками.

Загалом, наведені показники підтверджують, що система електронного адміністрування акцизного податку забезпечує значний рівень цифрового охоплення операцій із підакцизними товарами. Фіксація великої кількості господарських операцій у формі електронних акцизних накладних створює необхідну інформаційну базу для подальшого аналітичного контролю та виявлення можливих податкових порушень у сфері обігу підакцизної продукції.

Зважаючи на це, важливим аспектом оцінки ефективності цифрових інструментів податкового адміністрування є аналіз результативності контролю та масштабів виявлених порушень у сфері обігу підакцизних товарів (табл. 4).

Таблиця 4

Динаміка результативності контролю обігу підакцизних товарів,
2023–2024 рр.

Показник	2023 рік	2024 рік	Відхилення 2024 р. до 2023 р. (+; -)
Кількість акцизних накладних, шт	15 539 054	14 233 765	–1 305 289
Кількість платників акцизного податку, од.	5913	5978	+65
Накладних на 1 платника, шт/од.	2628	2381	–247
Випадки продажу без акцизних марок, шт	2217	2997	+780
Сума порушень, млн грн	229,84	230,35	+0,51
Середня сума порушення на 1 випадок, тис грн	103,7	76,9	–26,8

Джерело: побудовано за [21]

Статистичні дані свідчать про зміни в результативності контролю за обігом підакцизних товарів у 2023–2024 роках. Передусім простежується розширення кола платників акцизного податку, що вказує на посилення охоплення суб'єктів господарювання системою електронного адміністрування. Водночас відбулося скорочення загальної кількості акцизних

накладних, що зумовило зниження їх середньої кількості на одного платника на 247. Така динаміка може свідчити про стабілізацію обсягів операцій на ринку підакцизної продукції після попереднього періоду активного зростання. Разом із тим зафіксовано зростання кількості випадків реалізації продукції без акцизних марок, що вказує на наявність ризиків у сфері дотримання податкового законодавства. При цьому загальний обсяг виявлених порушень залишився практично незмінним, тоді як середня сума порушення на один випадок зменшилася на 26,8 тис. грн. Це може свідчити про підвищення ефективності цифрових інструментів контролю, які забезпечують виявлення більшої кількості порушень меншого масштабу. Незважаючи на це, частка порушень у загальному обсязі контрольованих операцій залишається незначною, що характеризує досить високий рівень податкової дисципліни та підтверджує ефективність функціонування системи електронного адміністрування підакцизної продукції.

Разом із тим результати аналізу вказують на необхідність подальшого вдосконалення механізмів цифрового контролю. Серед актуальних проблем залишаються ризики тіньового обігу окремих видів підакцизної продукції, недостатня інтеграція окремих інформаційних систем та потреба в підвищенні прозорості алгоритмів автоматизованого аналізу податкових даних. У цьому контексті особливого значення набуває розвиток систем автоматизованого моніторингу акцизних складів, які дозволяють здійснювати безперервний контроль обсягів виробництва, зберігання та реалізації підакцизної продукції на основі даних технічних засобів вимірювання та електронного документообігу.

Перспективним напрямом розвитку цифрового адміністрування акцизного податку є розширення використання аналітичних інструментів оброблення великих масивів податкових даних, інтеграція систем простежуваності підакцизної продукції та впровадження електронних акцизних марок. Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню

ефективності податкового контролю, зменшенню масштабів тіньового ринку та посиленню фіскальної ролі акцизного податку у формуванні доходів державного бюджету. Одночасно автоматизований моніторинг діяльності акцизних складів може стати одним із ключових елементів сучасної моделі ризикоорієнтованого податкового контролю, що поєднує технологічні можливості цифрових систем з аналітичними інструментами управління податковими ризиками.

Висновки. Узагальнення результатів проведеного дослідження свідчить про зростання ролі цифрових інструментів податкового адміністрування в забезпеченні ефективного контролю за обігом підакцизних товарів. Акцизні склади виступають ключовими елементами системи контролю, оскільки саме на цьому рівні акумулюється основна інформація про виробництво, зберігання та переміщення пального і спирту етилового. Їх функціонування в поєднанні з електронними реєстрами, системою електронного адміністрування реалізації пального, технічними засобами вимірювання та інформаційно-аналітичними системами податкових органів формує цілісну цифрову інфраструктуру моніторингу обігу підакцизної продукції.

Аналіз статистичних показників доходів державного бюджету засвідчує зростання надходжень акцизного податку у 2023–2025 роках, що відображає посилення його фіскальної ролі у структурі податкових доходів. Паралельно спостерігається значний рівень використання електронного документообігу у сфері обігу пального, що підтверджується значною кількістю зареєстрованих акцизних накладних і розширенням кола платників, охоплених системою електронного адміністрування. Фіксація операцій у цифровому середовищі забезпечує формування великого масиву податкових даних, які можуть використовуватися для автоматизованого аналізу операцій та виявлення ризиків порушення податкового законодавства.

Оцінення результативності контролю за обігом підакцизних товарів свідчить, що за значного обсягу контрольованих операцій частка виявлених

порушень залишається відносно невеликою, що характеризує досить високий рівень податкової дисципліни у відповідному сегменті ринку. Водночас наявність випадків реалізації продукції без акцизних марок та стабільний обсяг установлених порушень свідчать про збереження ризиків тіньового обігу окремих видів підакцизної продукції. У цих умовах автоматизований моніторинг діяльності акцизних складів набуває особливого значення як інструмент безперервного контролю руху товарів, що дозволяє оперативно виявляти відхилення між фактичними та задекларованими показниками.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні моделей ризикоорієнтованого аналізу податкових даних та оцінюванні їх впливу на ефективність контролю за обігом підакцизних товарів.

Список використаних джерел

1. Тесленко М. С. Цифровізація та ризикоорієнтовані підходи в адмініструванні акцизного податку в Україні. *АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК*. 2025. № 12. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15734697>.
2. Види акцизних складів: критерії розмежування та вимоги до реєстрації. *Дебет-Кредит*. URL: <https://news.dtki.ua/taxation/excise/100177-vidi-akciznix-skladiv-kriteriyi-rozmezuvannia-ta-vimogi-do-rejestraciyi> (дата звернення: 02.03.2026).
3. Louvieris P., Ioannou G., White G. Making tax smart: feasibility of distributed ledger technology for building tax compliance functionality to central bank digital currency. *arXiv*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2406.17512>.
4. Shaikh S. Balancing innovation and oversight: AI in the U.S. Treasury and IRS: A Survey. *arXiv*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2509.16294>.
5. Lagodiienko N., Pozhydaieva M., Krylov D. Digitalization of tax administration in Ukraine: risks and opportunities. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2022. Vol. 44, № 4. P. 443–

450. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2022.44>.

6. Kababiito L. Excise taxation strategies for enhancing revenue generation and environmental compliance in oil and gas markets. *International Journal of Research Publication and Reviews*. 2025. Vol. 6, № 2. P. 3189–3205. DOI: <https://doi.org/10.55248/gengpi.6.0225.0954>.

7. Chepizhak D. Administrative and legal regulation and the challenge of ensuring compliance with environmental standards in the production and circulation of excise goods. *Law. Human. Environment*. 2025. Vol. 16, № 3. P. 136–159. DOI: <https://doi.org/10.31548/law/3.2025.136>.

8. Ткачик Ф., Сіщук М. Моніторинг впливу цифрових технологій на ефективність адміністрування податкових платежів. *Економіка та суспільство*. 2025. № 81. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-81-164>.

9. Замасло О. Т., Зарівна А. В. Система електронного адміністрування податків в Україні в умовах глобальної цифровізації. *Бізнес Інформ*. 2024. № 4. С. 244–252. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-4-244-252>.

10. Лега О. В., Безкровний О. В., Ромаш Д. В., Шевченко А. О., Турченко А. Ю. Податковий комплаєнс: сутність, значення та стратегії впровадження. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 8. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14949251>.

11. Selivanova N. M., Kalabina V. O., Minzhyrian N. I. Features of electronic tax administration. *Economics: time realities. Scientific journal*. 2025. № 1 (77). P. 56–63. DOI: <https://doi.org/10.15276/ETR.01.2025.7>.

12. Малоок А., Фокша Л. Електронне адміністрування податків: правові новації. *Universum*. 2025. № 27. С. 156–161. URL: <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/2540> (дата звернення: 02.03.2026).

13. Криниця С. О. Цифрова трансформація податкової та митної систем: зарубіжний досвід та перспективи для України. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 9. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15165120>.

14. Цюцяк А., Цюцяк І., Цюцяк В. Цифровізація податкової системи: сучасний стан, проблеми та перспективи. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 4 (83). DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.04.048.
15. Чудак О. М. Напрями розвитку правового регулювання цифровізації адміністрування податків та зборів з огляду на стратегічні цілі реформування податкової системи. *Академічні візії*. 2024. № 38. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1698> (дата звернення: 02.03.2026).
16. Біла-Тіунова Л. Р. Податковий контроль в межах цифрових податкових систем в умовах інтеграції України до ЄС. *Правові новели*. 2024. № 24. С. 61–67. DOI: <https://doi.org/10.32782/ln.2024.24.09>.
17. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 02.03.2026).
18. Плани та звіти роботи. Діяльність. *Державна податкова служба України*. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/> (дата звернення: 02.03.2026).
19. Ясько І. Нові методи ДПС для виявлення податкових порушень. *UK Winner*. URL: <https://uk-winner.com/novi-metody-dps/> (дата звернення: 02.03.2026).
20. Доходи державного бюджету України. *Open Budget*. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes> (дата звернення: 02.03.2026).
21. Звіт про періодичне відстеження результативності наказу Міністерства фінансів України від 27 листопада 2020 року № 729. *Міністерство фінансів України*. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%97%D0%92%D0%86%D0%A2_%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%BE%D0%B4_%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%B6_729%20\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%97%D0%92%D0%86%D0%A2_%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%BE%D0%B4_%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%B6_729%20(1).pdf) (дата звернення: 02.03.2026).